

Avveckling av försäkringsdelegationerna m.m.

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2006/07:10 Avveckling av försäkringsdelegationerna samt ändrad beslutsordning i ärenden om bilstöd, jämte motioner som väckts med anledning av propositionen och motioner som väckts under den allmänna motionstiden 2006 om försäkringsdelegationer.

Utskottet behandlar i detta betänkande även ett antal motioner som rör socialförsäkringsnämndernas bevarande.

I propositionen föreslås att Försäkringskassans försäkringsdelegationer ska avvecklas och att Försäkringskassan övertar ansvaret för att besluta om deltagande i finansiell samordning och annan samverkan inom rehabiliteringsområdet. Vidare föreslås att Försäkringskassan ska tillsätta ledamöter och ersättare i samordningsförbundens styrelser och att den som utses till ledamot eller ersättare ska vara anställd hos Försäkringskassan. I samband med att delegationerna avvecklas föreslås kassan även överta ansvaret för att tillsätta ledamöter i socialförsäkringsnämnderna.

Slutligen föreslås att ärenden om bilstöd till personer med funktionshinder inte längre ska avgöras av socialförsäkringsnämnd utan av tjänsteman hos Försäkringskassan.

Bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 januari 2007, dock att en nuvarande ledamot i ett samordningsförbunds styrelse kan fullfölja uppdraget fram till den 1 april 2007.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag och avstyrker samtliga motioner.

I ärendet finns fyra reservationer från företrädare för Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Utskottets överväganden	5
Avveckling av försäkringsdelegationer m.m.	5
Socialförsäkringsnämnder	9
Reservationer	11
1. Avveckling av försäkringsdelegationer m.m., punkt 1 (s, v, mp)	11
2. Senareläggning av ikraftträdandet, punkt 2 (mp)	12
3. Rättsligt stöd, punkt 3 (mp)	13
4. Socialförsäkringsnämnder, punkt 4 (s, v, mp)	13
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	15
Propositionen	15
Följdmotioner	15
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2006	16
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	17
<i>Bilaga 3</i>	
Offentlig utfrågning	21

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Avveckling av försäkringsdelegationer m.m.

Riksdagen antar regeringens förslag till

- a) lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,
- b) lag om ändring i lagen (1988:360) om handläggning av ärenden om bilstöd till personer med funktionshinder,
- c) lag om ändring i lagen (2003:1210) om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2006/07:10 och avslår motionerna 2006/07:Fi244 yrkande 34, 2006/07:Sf1 yrkande 1, 2006/07:Sf2 yrkande 1, 2006/07:Sf3 yrkande 1, 2006/07:Sf295 i denna del och 2006/07:Sf296 yrkande 10.

Reservation 1 (s, v, mp)

2. Senareläggning av ikraftträdandet

Riksdagen avslår motion 2006/07:Sf3 yrkande 2.

Reservation 2 (mp) – villkorad

3. Rättsligt stöd

Riksdagen avslår motion 2006/07:Sf3 yrkande 3.

Reservation 3 (mp)

4. Socialförsäkringsnämnder

Riksdagen avslår motionerna 2006/07:Fi244 yrkande 35, 2006/07:Sf1 yrkande 2, 2006/07:Sf2 yrkande 2, 2006/07:Sf3 yrkande 4, 2006/07:Sf208 och 2006/07:Sf283.

Reservation 4 (s, v, mp)

Stockholm den 5 december 2006

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Gunnar Axén

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Gunnar Axén (m), Tomas Eneroth (s), Helena Rivière (m), Catherine Persson (s), Lars-Arne Staxäng (m), Solveig Zander (c), Siw Wittgren-Ahl (s), Kurt Kvarnström (s), Mats G Nilsson (m), Göte Wahlström (s), Lars Gustafsson (kd), Mikael Cederbratt (m), Fredrick Federley (c), Gunvor G Ericson (mp), Barbro Westermalm (fp), LiseLotte Olsson (v) och Helena Frisk (s).

Redogörelse för ärendet

Regeringen har i budgetpropositionen för 2007 aviserat att försäkringsdelegationerna ska avvecklas.

Vidare har Försäkringskassan till Regeringskansliet inkommit med en framställan om att beslut om bilstöd till personer med funktionshinder fr.o.m. den 1 januari 2007 ska fattas av tjänsteman hos Försäkringskassan i stället för av socialförsäkringsnämnd.

En arbetsgrupp inom Socialdepartementet har berett frågan om en avveckling av försäkringsdelegationerna och om ändrad beslutsordning i ärenden om bilstöd. Arbetsgruppens promemoria har remitterats till Försäkringskassan för synpunkter.

Tre motioner har väckts med anledning av propositionen. I betänkandet behandlas även sex motionsyrkanden väckta under den allmänna motionstiden 2006. Motionerna redovisas i bilaga 1.

Under beredningen av ärendet har utskottet hållit en offentlig utfrågning med representanter från Socialdepartementet, Försäkringskassan, Ideella Föreningen Försäkringskassans Förtroendevalda och Sveriges Kommuner och Landsting. En utskrift från utfrågningen finns i bilaga 2.

Vidare har en skrivelse inkommit från ledamöter i en socialförsäkringsnämnd i Stenungsund.

Utskottets överväganden

Avveckling av försäkringsdelegationer m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag om bl.a. att försäkringsdelegationerna ska avvecklas den 1 januari 2007 och att ärenden om bilstöd ska avgöras av tjänsteman vid Försäkringskassan. Riksdagen avslår därmed motioner om bl.a. avslag på propositionen och behovet av förtroendemannamedverkan genom försäkringsdelegationerna.

Jämför reservationerna 1 (s, v, mp), 2 (mp) och 3 (mp).

Gällande ordning

I samband med bildandet av den nya myndigheten Försäkringskassan den 1 januari 2005 infördes en ny förtroendemannaoorganisation på länsnivå, försäkringsdelegation. Bestämmelser om försäkringsdelegationer finns i 18 kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring, AFL.

Försäkringskassan ska ha en försäkringsdelegation i varje län.

Försäkringsdelegationerna ska bevaka att Försäkringskassans verksamhet i länet bedrivs effektivt och med god service. Delegationerna ska också utvärdera de iakttagelser som därvid görs och årligen rapportera dessa till regeringen. Redovisningen ska enligt Försäkringskassans instruktion lämnas till regeringen senast den 31 mars varje år.

Vidare beslutar delegationerna om Försäkringskassans deltagande i finansiell samordning och annan samverkan inom rehabiliteringsområdet. Delegationerna utser ledamöter och ersättare i samordningsförbundens styrelser. Till ledamot eller ersättare i samordningsförbundens styrelser får utses den som är ledamot i försäkringsdelegation eller socialförsäkringsnämnd.

Till försäkringsdelegationernas uppgifter hör även att utse ledamöter i socialförsäkringsnämnd.

Enligt lagen (1988:360) om handläggning av ärenden om bilstöd till handikappade handhas dessa ärenden av Försäkringskassan och ska avgöras av socialförsäkringsnämnd.

Propositionen

I propositionen föreslås att försäkringsdelegationerna avvecklas och att Försäkringskassan övertar ansvaret för att besluta om deltagande i finansiell samordning och annan samverkan inom rehabiliteringsområdet. Vidare föreslås att kassan ska överta ansvaret för att tillsätta ledamöter och ersättare i samordningsförbundens styrelser.

Vid bildandet av Försäkringskassan framhölls att en rak ansvarslinje måste gälla för lednings- och styrningsfrågor. Dock ansågs att det för frågor gällande samverkan med andra aktörer inom rehabiliteringsområdet fanns ett särskilt värde med förtroendemannamedverkan, varför delegationerna fick i uppgift att bl.a. besluta om Försäkringskassans deltagande i samverkan med andra aktörer inom rehabiliteringsområdet.

I propositionen anförts att delegationernas ansvar när det gäller samverkan har kommit att skapa otydliga ansvarsförhållanden. Inrättandet av försäkringsdelegationerna har medfört att Försäkringskassan inte har kunnat upprätthålla den raka och tydliga ansvarslinje för lednings- och styrningsfrågor som angavs som ett mål vid bildandet av den nya myndigheten.

Vidare anförts i propositionen att delegationernas bevakningsuppdrag medfört oklara roller inom Försäkringskassan när det gäller tillsynen av kassans verksamhet. Regeringen anser att det är olämpligt att en myndighet utövar tillsyn över sin egen verksamhet. I budgetpropositionen för 2007 har regeringen aviserat att en översyn de organisatoriska formerna för tillsynen av socialförsäkringsadministrationen kommer att initieras under hösten 2006.

Regeringen föreslår också att de personer som utses till ledamöter eller ersättare i samordningsförbundens styrelser ska vara anställda hos Försäkringskassan.

Vidare föreslås att eftersom försäkringsdelegationerna avvecklas bör Försäkringskassan överta ansvaret för att tillsätta ledamöter i socialförsäkringsnämnderna.

Slutligen föreslås att ärenden om bilstöd till personer med funktionshinder inte längre ska avgöras av socialförsäkringsnämnd utan av tjänsteman hos Försäkringskassan. I propositionen anförts att bakgrunden till förslaget är att kassan har beslutat att koncentrera handläggningen av ärendena till Västerвик fr.o.m. den 1 januari 2007. Försäkringskassans avsikt med koncentrationen är att uppnå en effektiv, enhetlig, korrekt och lika handläggning. Den genomsnittliga handläggningstiden beräknas minska från 157 dagar till 60 dagar.

Förslagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2007. Att mandattiden för en ledamot i en försäkringsdelegation eller en socialförsäkringsnämnd löpt ut hindrar inte att ett uppdrag som ledamot i ett samordningsförbunds styrelse fullföljs fram till den 1 april 2007 då en ny mandattid börjar löpa. Ändringarna i 16 § första stycket lagen om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser föreslås därför tillämpas första gången för tid efter den 31 mars 2007.

Förslagen innebär minskade administrativa kostnader för Försäkringskassan i och med att kostnaderna för försäkringsdelegationerna försvinner. Kostnadsminskningen uppvägs dock till viss del av de kostnader som uppstår till följd av att Försäkringskassan övertar delar av delegationernas

arbetsuppgifter. Även kostnader för beslutsfattande om bilstöd minskar något. Regeringens bedömning är att förslagen sammantaget leder till en marginell minskning av Försäkringskassans förvaltningskostnader.

Motioner

I motion 2006/07:Sf2 yrkande 1 av Tomas Eneroth m.fl. (s) yrkas avslag på propositionen. I motionen anförs att en medborgerlig insyn och ett lokalt och regionalt inflytande måste bibehållas. En avveckling av försäkringsdelegationerna skulle därutöver försvåra en effektiv samverkan för minskad ohälsa. Vidare anser motionärerna att de rapporter som delegationerna ska avge till regeringen är mycket värdefulla. Dessutom påpekas att delegationerna funnits en så kort tid att någon utvärdering inte hunnit göras. I motionen anges att yrkandet avser även förslaget gällande hanteringen av bilstödsärenden.

Göran Persson i Stjärnhov m.fl. (s) begär i motion 2006/07:Fi244 yrkande 34 ett tillkännagivande om att ett bibehållet förtroendemannainflytande över socialförsäkringen måste säkerställas och att försäkringsdelegationerna inte ska avskaffas. Motionärerna anser att det är viktigt att medborgarna har inflytande och insyn över hur välfärden administreras och organiseras.

Också i motion 2006/07:Sf295 i denna del av Berit Högman och Ann-Kristine Johansson (s) begärs ett tillkännagivande om försäkringskassedelegationernas bevarande. I motionen anförs att eftersom försäkringsdelegationerna ofta är involverade i samarbetsprojekt är det en fördel att det är förtroendevalda som kan samtala med andra förtroendevalda. Det underlättar för s.k. vinna-vinna-lösningar.

LiseLotte Olsson m.fl. (v) yrkar i motion 2006/07:Sf1 yrkande 1 avslag på propositionen. I motionen anförs att när Försäkringskassan förstатligades framhölls vikten av förtroendemannainflytande. Motionärerna understryker vikten av delegationernas bevakningsuppdrag och menar att en avveckling skulle beskära medborgarinflytandet. För att samordningsförbunden ska fungera tillfredsställande krävs en politisk medverkan. En avveckling av delegationerna skulle också kunna innebära att fungerande samordningsprojekt inom rehabiliteringsområdet avbryts. Vidare pekar motionärerna på att det inte finns någon tillsynsmyndighet för Försäkringskassan. I motionen anges att det inte är motiverat att ändra hanteringen av bilstödsärenden.

I motion 2006/07:Sf3 yrkande 1 av Gunvor G Ericson m.fl. (mp) yrkas avslag på förslaget om avveckling av försäkringsdelegationerna. I motionen anförs att delegationerna fyller en viktig funktion och att förtroendemannainflytandet måste värnas. Tas det lokala inflytandet bort riskerar enligt motionärerna också individperspektivet att få stryka på foten. Motionärerna pekar på vikten av en medborgerlig insyn i verksamheten. Vidare menar motionärerna att, eftersom delegationerna inte har i uppdrag att styra verksamheten, kan en avveckling inte motiveras med oklara roller

inom kassan. Slutligen poängterar motionärerna att en avveckling kan skada samverkansprocessen vid rehabilitering. Om delegationernas bevakningsuppgift försvinner finns det enligt motionärerna ett än starkare skäl att på annat sätt ge den enskilde ett rättsligt stöd (yrkande 3). I yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att om en avveckling ändå sker bör ändringarna träda i kraft den 31 mars 2007.

Även i motion 2006/07:Sf296 yrkande 10 av Gunvor G Ericson m.fl. (mp) begärs avslag på förslaget om att avskaffa försäkringsdelegationerna. Motionärerna anser att de fyller en viktig funktion och att det är viktigt med folklig förankring genom politiska tillsättningar.

Utskottets ställningstagande

Vid bildandet av Försäkringskassan angavs som ett viktigt mål med en sammanhållen myndighet att skapa en rak och tydlig ansvarslinje för lednings- och styrningsfrågor. Utskottet delar regeringens bedömning att försäkringsdelegationernas ansvar när det gäller samverkan inom rehabiliteringsområdet skapar otydliga ansvarsförhållanden, och hindrar ett tydligt ansvar för styrningen av verksamheten. I likhet med regeringen anser utskottet också att delegationernas bevakningsuppdrag har skapat oklara roller inom Försäkringskassan. Utskottet delar även regeringens uppfattning att Försäkringskassans representanter i samordningsförbundens styrelser ska vara anställda hos Försäkringskassan.

I avsikt att uppnå en effektiv, enhetlig, korrekt och lika handläggning har Försäkringskassan beslutat om s.k. koncentrerad handläggning av ärenden om bilstöd. Härigenom och med en ändrad beslutsordning kan handläggningstiden i ärenden om bilstöd komma att kortas betydligt. Utskottet delar regeringens bedömning att besluten bör fattas av tjänsteman i stället för socialförsäkringsnämnd.

Med det anförda tillstyrker utskottet propositionens förslag till lagändringar, med ikraftträdande den 1 januari 2007. Utskottet avstyrker därmed motionerna 2006/07:Sf1 yrkande 1, 2006/07:Sf2 yrkande 1, 2006/07:Sf3 yrkandena 1 och 2 samt 2006/07:Sf296 yrkande 10.

Även motionerna 2006/07:Fi244 yrkande 34 och 2006/07:Sf295 i denna del avstyrks med det anförda.

Försäkringsdelegationerna har bl.a. haft i uppdrag att bevaka att Försäkringskassans verksamhet i länet bedrivs på ett effektivt sätt och med god service till allmänheten. Delegationerna har således inte haft i uppdrag att bevaka den försäkrades rätt i det enskilda fallet. Utskottet kan konstatera att förvaltningslagens regler om bl.a. utredningsskyldighet gäller vid Försäkringskassans ärendehandläggning. Vidare gäller att den försäkrade kan dels begära omprövning av sitt ärende vid Försäkringskassan, dels överklaga kassans beslut till förvaltningsdomstol. Motion 2006/07:Sf3 yrkande 3 avstyrks med det anförda.

Socialförsäkringsnämnder

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om att socialförsäkringsnämnderna bör behållas.

Jämför reservation 4 (s, v, mp).

Gällande ordning

Enligt 18 kap. AFL ska Försäkringskassan inrätta socialförsäkringsnämnder. En socialförsäkringsnämnd ska bestå av sju ledamöter som utses av försäkringsdelegationen.

Enligt förordningen (2004:1299) med instruktion för Försäkringskassan ska fem av ledamöterna i nämnden utses på förslag av de politiska partierna och de två övriga på förslag av arbetsmarknadsorganisationerna.

Socialförsäkringsnämnderna ska avgöra bl.a. ärenden om rätt till sjukersättning och aktivitetsersättning samt ärenden om rätt till andra förmåner, t.ex. handikappersättning och vårdbidrag.

Motioner

I motion 2006/07:Sf2 av Tomas Eneroth m.fl. (s) begärs i yrkande 2 ett tillkännagivande om att socialförsäkringsnämnderna bör behållas med nuvarande reglering.

Också i motion 2006/07:Fi244 yrkande 35 av Göran Persson i Stjärnhov m.fl. (s) begärs ett tillkännagivande om att förtroendemannainflytandet över den lokala myndighetsutövningen av socialförsäkringarna bör bibehållas och att socialförsäkringsnämnderna inte bör avskaffas.

I motion 2006/07:Sf283 av Lars U Granberg och Ann-Kristine Johansson (s) begärs ett tillkännagivande om vikten av att behålla regionala beslutsfunktioner med förtroendevalda. Socialförsäkringsnämnderna behövs för socialförsäkringens förankring. Enligt motionärerna är det även viktigt med lokal kändedom och fackliga kunskapsinslag, t.ex. när det gäller arbetsmiljön vid ett företag på orten.

LiseLotte Olsson m.fl. (v) begär i motion 2006/07:Sf1 yrkande 2 ett tillkännagivande om att socialförsäkringsnämnderna ska bibehållas med nuvarande reglering. Enligt motionärerna skulle ett borttagande innebära att all folklig förankring och lokalt medborgarinflytande går förlorade, och även en begränsning av överklagandemöjligheten.

I motion 2006/07:Sf3 yrkande 4 av Gunvor G Ericson m.fl. (mp) begärs ett tillkännagivande om att socialförsäkringsnämnderna bör behållas. I motionen anförs att ett avskaffande skulle minska förtroendemannainflytandet.

Ulla Löfgren och Jan-Evert Rådström (m) begär i motion 2006/07:Sf208 ett tillkännagivande om att vikten av att individens rätt värnas genom möjligheten att överklaga tjänstemannabeslut vid avskaffande av socialförsäkringsnämnderna.

Utskottets ställningstagande

I budgetpropositionen för 2007 har regeringen aviserat att den avser att senare återkomma till frågan om en avveckling av socialförsäkringsnämnderna.

I föreliggande proposition anges att Försäkringskassan har framfört att det, för att undvika en resurskrävande nyrekrytering av ledamöter i nämnderna, finns anledning att överväga en avveckling av socialförsäkringsnämnderna senast den 31 mars 2007. Med anledning härav anförs i propositionen att innan ställning kan tas till en lämplig tidpunkt för avvecklingen måste ett förslag till hur en avveckling ska ske beredas i särskild ordning.

Utskottet kan konstatera att frågan är föremål för beredning inom Regeringskansliet. Utskottet anser inte att det finns skäl för riksdagen att göra något tillkännagivande till regeringen om att socialförsäkringsnämnderna inte ska förändras. Utskottet avstyrker motionerna 2006/07:Fi244 yrkande 35, 2006/07:Sf1 yrkande 2, 2006/07:Sf2 yrkande 2, 2006/07:Sf3 yrkande 4 och 2006/07:Sf283. Också motion 2006/07:Sf208 avstyrks.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Avveckling av försäkringsdelegationer m.m., punkt 1 (s, v, mp)

av Tomas Eneroth (s), Catherine Persson (s), Siw Wittgren-Ahl (s), Kurt Kvarnström (s), Göte Wahlström (s), Gunvor G Ericson (mp), LiseLotte Olsson (v) och Helena Frisk (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2006/07:Sf1 yrkande 1, 2006/07:Sf2 yrkande 1, 2006/07:Sf3 yrkande 1 och 2006/07:Sf296 yrkande 10, bifaller delvis motionerna 2006/07:Fi244 yrkande 34 och 2006/07:Sf295 i denna del och avslår proposition 2006/07:10.

Ställningstagande

Den 1 januari 2005 bildades Försäkringskassan. När riksdagen beslutade om förststatligandet framhölls vikten av ett fortsatt förtroendemannaavgiftande i socialförsäkringen. Den nya formen för detta blev försäkringsdelegationer i varje län och socialförsäkringsnämnder som tidigare.

Försäkringsdelegationerna ska bevaka att Försäkringskassans verksamhet i länet bedrivs effektivt, att länets invånare och arbetsgivare får ett bra bemötande och att kontakterna underlättas genom god service och information. Delegationerna ska årligen rapportera till regeringen. De 21 rapporter som inkom till regeringen våren 2006 har resulterat i en 52-punktslista över åtaganden för Försäkringskassan. Åtagandena rör bemötande, tillgänglighet, handläggningstider m.m. och ska fungera som underlag för fortsatt utvecklingsarbete inom Försäkringskassan.

Utöver bevakningsuppdraget ska försäkringsdelegationerna besluta i frågor om samverkan inom rehabiliteringsområdet och utse ledamöter i dels de samordningsförbund som nu bildas runt om i landet, dels i socialförsäkringsnämnderna.

Vi kan inte se att det finns någon grund för regeringens påstående att försäkringsdelegationerna medfört oklara roller. Styrelsens roll är att leda och styra verksamheten medan den lokala förtroendemannaorganisationens uppdrag är att följa upp och bevaka att verksamheten fungerar bra.

De förtroendevalda i försäkringsdelegationerna är i många fall pådrivare bakom samordningsförbunden och för en ökad samverkan mellan myndigheter, kommuner och landsting. Avvecklas delegationerna kommer samordningsförbunden att företrädas av förtroendevalda från kommuner och landsting, men av tjänstemän från försäkringskassa och arbetsförmedling. Vi ser inte hur en sådan ordning kan vara till gagn för vare sig individen eller målsättningen om en enhetligare tillämpning i försäkringen. Politikerrollen kan ha större bredd och helhetssyn än vad som ligger i tjänstemannarollen.

Vi anser vidare att regeringens förslag innebär att medborgarinflytandet kraftigt beskärs. Genom att försäkringsdelegationerna fungerar som medborgarnas ombud, och deras iakttagelser förs vidare till regering, riksdag och myndigheten centralt, ges Försäkringskassan också en starkare legitimitet. Med bristande insyn i socialförsäkringsadministrationen följer också minskad legitimitet för försäkringen som sådan. Nedläggningen av försäkringsdelegationerna ökar avståndet mellan den enskilde försäkringstagaren och det offentliga.

Vidare bör beslut om bilstöd, som i många fall handlar om skälighetsbedömningar, tas i socialförsäkringsnämnd där människor med olika bakgrund finns representerade. Den enskilde kan också föra fram sina synpunkter muntligt vid ett nämndsammanträde. I förlängningen riskerar den ändrade hanteringen av bilstödsärenden att de förtroendevaldas kunskaper och förståelse för komplexitet och hänsyn till enskilda fall försvinner.

Enligt vår mening är det mycket förvånande att regeringen hastar fram förslaget om att avveckla försäkringsdelegationerna, och inte ens inväntar den redovisning av bevakningsuppdraget som delegationerna ska göra i vår. Det är också anmärkningsvärt att regeringen föreslår att försäkringsdelegationerna ska läggas ned så kort tid som två år efter att de inrättats, och utan att någon större utvärdering hunnit genomföras. Riksdagen bör därför avslå propositionen.

2. Senareläggning av ikraftträdandet, punkt 2 (mp)

av Gunvor G Ericson (mp).

– Vid avslag på reservation 1 –

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2006/07:Sf3 yrkande 2.

Ställningstagande

I försäkringsdelegationernas bevakningsuppdrag har legat att årligen rapportera till regeringen. Inför kommande avrapportering har ett intensivt arbete skett där många människor och organisationer har varit engagerade. Att bestämma sig för att lägga ned försäkringsdelegationerna med så kort varsel innebär en brist på respekt för det arbete som utförts. Det är respektlöst att inte ens ge tid för att denna rapportering ska få slutföras. Beslutat att försäkringsdelegationerna ska avvecklas bör tidpunkten härför bestämmas till den 31 mars 2007.

3. Rättsligt stöd, punkt 3 (mp)

av Gunvor G Ericson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2006/07:Sf3 yrkande 3.

Ställningstagande

Det kan konstateras att omprövnings- och överklagandeprocessen ofta tar långt tid och att många människor känner sig förtvivlade. Ett högt antal anmälningar som rör Försäkringskassans handläggning har också gjorts till JO. Detta är ett viktigt skäl för att försäkringsdelegationerna ska finnas kvar. Även om delegationerna inte kan vara ett stöd i enskilda ärenden innebär de en möjlighet för medborgarna att komma till tals. Ett borttagande av delegationerna bör därför ersättas med någon annan form av rättsligt stöd för medborgarna.

4. Socialförsäkringsnämnder, punkt 4 (s, v, mp)

av Tomas Eneroth (s), Catherine Persson (s), Siw Wittgren-Ahl (s), Kurt Kvarnström (s), Göte Wahlström (s), Gunvor G Ericson (mp), LiseLotte Olsson (v) och Helena Frisk (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2006/07:Fi244 yrkande 35, 2006/07:Sf1 yrkande 2, 2006/07:Sf2 yrkande 2, 2006/07:Sf3 yrkande 4 och 2006/07:Sf283 samt avslår motion 2006/07:Sf208.

Ställningstagande

Regeringen har aviserat att den avser att återkomma med förslag om att avskaffa socialförsäkringsnämnderna. Vi anser att ett avskaffande av socialförsäkringsnämnderna, med ett minskat förtroendemannainflytande, skulle innebära att den folkliga förankringen av socialförsäkringen och det lokala medborgarinflytandet helt går förlorade. Nämnderna utgör en central del i socialförsäkringens administrativa uppbyggnad. Genom socialförsäkringsnämnderna säkras förutom hänsynstagande till viss lokal känedom också den fackliga förankringen. Socialförsäkringsnämnderna värnar också rättssäkerheten i socialförsäkringssystemet och likvärdigheten i bedömningarna. Mot denna bakgrund bör nämnderna behållas med nuvarande reglering.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2006/07:10 Avveckling av försäkringsdelegationerna samt ändrad beslutsordning i ärenden om bilstöd :

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,
2. lag om ändring i lagen (1988:360) om handläggning av ärenden om bilstöd till personer med funktionshinder,
3. lag om ändring i lagen (2003:1210) om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser.

Följdmotioner

2006/07:Sf1 av LiseLotte Olsson m.fl. (v):

1. Riksdagen avslår regeringens proposition 2006/07:10 Avveckling av försäkringsdelegationerna samt ändrad beslutsordning i ärenden om bilstöd.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att socialförsäkringsnämnderna bör bibehållas med
nuvarande reglering.

2006/07:Sf2 av Tomas Eneroth m.fl. (s):

1. Riksdagen avslår regeringens proposition 2006/07:10 Avveckling av försäkringsdelegationerna samt ändrad beslutsordning i ärenden om bilstöd.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att socialförsäkringsnämnderna bör behållas med
nuvarande reglering.

2006/07:Sf3 av Gunvor G Ericson m.fl. (mp):

1. Riksdagen avslår förslaget om avveckling av försäkringsdelegatio-
nerna.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i
motionen anförs om tidpunkt för avveckling.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i
motionen anförs om utökat rättsligt stöd när försäkringsdelegatio-
nerna avskaffas.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att behålla socialförsäkringsnämnderna.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2006

2006/07:Fi244 av Göran Persson i Stjärnhov m.fl. (s):

34. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att säkerställa ett bibehållet förtroendemannainflytande över socialförsäkringen och om att inte avskaffa försäkringsdelegationerna.
35. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att förtroendemannainflytandet över den lokala myndighetsutövningen av socialförsäkringarna bör bibehållas och att inte avskaffa socialförsäkringsnämnderna.

2006/07:Sf208 av Ulla Löfgren och Jan-Evert Rådström (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om avskaffande av socialförsäkringsnämnderna.

2006/07:Sf283 av Lars U Granberg och Karin Åström (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att behålla regionala beslutsfunktioner med förtroendevalda, när det gäller socialförsäkringsområdet.

2006/07:Sf295 av Berit Högman och Ann-Kristine Johansson (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om vikten av rehabilitering och försäkringsdelegationernas bevarande.

2006/07:Sf296 av Gunvor G Ericson m.fl. (mp):

10. Riksdagen avslår förslaget om att avskaffa försäkringsdelegationerna.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1962:381) om allmän försäkring¹

dels att 18 kap. 1–4 §§ skall upphöra att gälla,

dels att 18 kap. 5 § samt rubriken till 18 kap. skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

18 kap.² Om försäkringsdelegation och socialförsäkringsnämnd

18 kap. Om socialförsäkringsnämnd

5 §³

Försäkringskassan skall inrätta socialförsäkringsnämnder.

En socialförsäkringsnämnd skall bestå av sju ledamöter, varav en skall vara ordförande och en vice ordförande. Ledamöterna i en socialförsäkringsnämnd skall utses av *försäkringsdelegationen*.

En socialförsäkringsnämnd skall bestå av sju ledamöter, varav en skall vara ordförande och en vice ordförande. Ledamöterna i en socialförsäkringsnämnd skall utses av *Försäkringskassan*.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2007.

¹ Lagen omtryckt 1982:120.

² Senaste lydelse 2004:781.

³ Senaste lydelse 2004:781.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1988:360) om handläggning av ärenden om bilstöd till personer med funktionshinder

Härigenom föreskrivs att 3 §¹ lagen (1988:360) om handläggning av ärenden om bilstöd till personer med funktionshinder skall upphöra att gälla vid utgången av år 2006.

¹ Senaste lydelse 2004:816.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (2003:1210) om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser

Härigenom föreskrivs att 12 och 16 §§ lagen (2003:1210) om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 §¹

Ledamöter och ersättare i förbundsstyrelsen utses av kommun- och landstingsfullmäktige, *länets försäkringsdelegation hos Försäkringskassan* och av länsarbetsnämndens chef. När ledamöter eller ersättare skall utses för kommun och landsting skall det, under de förutsättningar som anges i 2 § lagen (1992:339) om proportionellt valsätt, ske genom proportionellt val.

Ledamöter och ersättare i förbundsstyrelsen utses av kommun- och landstingsfullmäktige, Försäkringskassan och av länsarbetsnämndens chef. När ledamöter eller ersättare skall utses för kommun och landsting skall det, under de förutsättningar som anges i 2 § lagen (1992:339) om proportionellt valsätt, ske genom proportionellt val.

Till ledamot eller ersättare i styrelsen får en medlem utse endast den som är

1. ledamot eller ersättare i kommun- eller landstingsfullmäktige,
2. ledamot i försäkringsdelegationen eller i en socialförsäkringsnämnd hos Försäkringskassan, eller
3. ledamot i länsarbetsnämndens styrelse eller anställd vid länsarbetsnämnden.

Minst en av de ledamöter som Försäkringskassan utser skall vara ledamot i försäkringsdelegationen.

När det utses ersättare i styrelsen skall det bestämmas i vilken ordning de skall kallas till tjänstgöring.

16 §²

Bestämmelserna i 4 kap. 8–10 §§ samt 11 § första stycket kommunallagen (1991:900) om upphörande av uppdrag och rätt till ledighet skall tillämpas på motsvarande sätt för ledamöter och ersättare i styrelsen. Det förhållandet att en ledamots eller ersättares mandattid i kommun- eller landstingsfullmäktige, *i en försäkringsdelegation eller socialförsäkrings-*

Bestämmelserna i 4 kap. 8–10 §§ samt 11 § första stycket kommunallagen (1991:900) om upphörande av uppdrag och rätt till ledighet skall tillämpas på motsvarande sätt för ledamöter och ersättare i styrelsen. Det förhållandet att en ledamots eller ersättares mandattid i kommun- eller landstingsfullmäktige eller i länsarbetsnämndens styrelse har löpt ut med-

¹ Senaste lydelse 2004:793.

² Senaste lydelse 2004:793.

nämnd hos Försäkringskassan eller i länsarbetsnämndens styrelse har löpt ut medför inte att uppdraget som ledamot eller ersättare i samordningsförbundets styrelse upphör.

Länsarbetsnämnden får återkalla uppdraget för en ledamot eller ersättare som nämnden har utsett, om hans eller hennes anställning vid nämnden har upphört.

för inte att uppdraget som ledamot eller ersättare i samordningsförbundets styrelse upphör.

Försäkringskassan och länsarbetsnämnden får återkalla uppdraget för en ledamot eller ersättare som *Försäkringskassan respektive* nämnden har utsett, om hans eller hennes anställning vid *Försäkringskassan eller* nämnden har upphört.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2007. Bestämmelserna i 16 § första stycket i sin nya lydelse tillämpas dock första gången för tid efter den 31 mars 2007.

BILAGA 3

Offentlig utfrågning

Offentlig utfrågning om förslaget att avveckla försäkringsdelegationerna

Datum: tisdagen den 14 november 2006

Tid: 11.00–12.15

Lokal: Skandiasalen

Inledning

Ordföranden Gunnar Axén (m): Jag ber att få förklara dagens sammanträde öppnat. Vi inleder med en offentlig utfrågning med anledning av regeringens proposition om avveckling av försäkringsdelegationerna. Jag ber att få hälsa våra inbjudna gäster, åhörare och ledamöter välkomna.

Vi börjar först med en runda med de inbjudna som representerar Socialdepartementet, Försäkringskassan, Sveriges Kommuner och Landsting samt Ideella Föreningen Försäkringskassans Förtroendevalda. Ni får föredra och komma med era synpunkter på det aktuella förslaget, och sedan öppnar vi för frågor från utskottet.

Inledningsanföranden

Bettina Kashefi, statssekreterare, Socialdepartementet: Jag kommer att ange de politiska riktlinjerna och övervägandena till den reform som vi nu vill genomföra. Sedan kommer Marianne Jenryd att föredra det mer innehållsmässiga.

Propositionen är ett steg i riktning mot en tydligare och rakare styrning av Försäkringskassans verksamhet. Utgångspunkten har varit den reform man genomförde den 1 januari 2005 med en styrelse med fullt ansvar. Det behövs en starkare tydlighet i dess möjligheter att styra verksamheten. Det tror vi att vi åstadkommer med detta.

Ytterligare en faktor som har varit viktig i reformen har varit att säkerställa en mer rättssäker och enhetlig tillämpning av regelverken inom socialförsäkringen. Sett ur den enskildes perspektiv är det oerhört centralt.

Slutligen har vi sett att det kan finnas en stor risk för otydliga roller i ansvaret när det gäller övervakningsuppdraget som delegationerna har haft. Där tror vi inte att det är rimligt att en organisation ska utöva tillsyn över sin egen verksamhet.

Det är de tre viktigaste politiska ståndpunkterna som vi har gjort i förslaget. Marianne kommer att gå in lite mer i sak på vilka organisatoriska och ansvarsmässiga konsekvenser det får för verksamheten framöver.

Marianne Jenryd, departementsråd och chef för socialförsäkringsenheten, Socialdepartementet: I denna proposition, som innebär att försäkringsdelegationerna avskaffas, går vi igenom de funktioner som försäkringsdelegationerna har i dag. Det är dels beslutsfunktioner, dels andra uppgifter som mer har uppdragskaraktär.

Det finns två beslutsfunktioner. Den ena handlar om att delegationerna ska fatta beslut om Försäkringskassans deltagande i finansiell samordning eller annan samverkan inom rehabiliteringsområdet. Den andra handlar om att försäkringsdelegationerna ska utse ledamöter i socialförsäkringsnämnderna.

De beslutsfunktionerna tas genom förslagen i propositionen bort från försäkringsdelegationerna, eftersom de inte längre finns. De kommer i stället att läggas på Försäkringskassans tjänstemannaorganisation.

Jag vill påpeka att det framgår direkt av propositionen att de tas bort genom att försäkringsdelegationerna försvinner. Det finns däremot inget förslag som ni kan se att de förs på Försäkringskassan. Det beror på att det är något som regleras i Försäkringskassans instruktion.

Om riksdagen godkänner propositionen kommer regeringen sedan att fatta beslut i samband med utfärdandet av ändringar i Försäkringskassans instruktion som innebär att man lägger på de arbetsuppgifterna.

Det är beslutsfunktionerna. Sedan finns det andra uppgifter för försäkringsdelegationerna i dag. En är att ledamöter i försäkringsdelegationerna kan vara ledamöter eller ersättare i de samordningsförbund som finns inom den finansiella samordningen.

I dag ser det ut så att ledamöter eller ersättare i förbundsstyrelserna ska vara antingen en ledamot i försäkringsdelegationen eller en ledamot i socialförsäkringsnämnd.

Detta tas också bort för båda dessa kategorier. Det innebär att framöver ska ledamot i dessa styrelser vara en anställd i Försäkringskassan. De kan naturligtvis också ha andra uppdrag, men förutsättningen är att de är anställda i Försäkringskassan.

Där finns det dock en övergångsbestämmelse som innebär att de som sitter i dag i kraft av att de är ledamöter i försäkringsdelegationerna eller i socialförsäkringsnämnder kommer att kunna sitta kvar till den 31 mars 2007.

Det huvudsakliga skälet för det är att de flesta av förbundsstyrelserna har mandatperioder som löper ut då. Det är dessutom så att socialförsäkringsnämnderna har mandatperioder som löper ut den 31 mars. Det är ganska mycket ett praktiskt skäl att vi har lagt förslaget så.

Slutligen har delegationerna det som vi kallar för bevakningsuppdrag. Det är ett uppdrag att man ska bevaka myndighetens verksamhet inom länet och att den verksamheten bedrivs effektivt och med god service. Delegationerna ska därtill också årligen rapportera till regeringen om sina iakttagelser i de delarna.

I och med att delegationerna läggs ned upphör uppdraget. Skälen har statssekreteraren redovisat. Det är framför allt att man ser det som att det förhindrar en rak och tydlig styrkedja och att det också är olämpligt att myndigheten utövar tillsyn över sig själv. Försäkringsdelegationerna är ju en del av myndigheten.

I propositionen aviseras det också att regeringen avser att senare i höst initiera en översyn när det gäller de organisatoriska formerna för tillsyn av socialförsäkringsadministrationen. Där får vi återkomma.

Inger Efraimsson, ordförande, Försäkringskassan: Tack för inbjudan att komma hit. Försäkringsdelegationerna har två huvuduppgifter som jag skulle vilja peka på i dag.

(Bild 1)

Försäkringsdelegationernas två huvuduppgifter

1. Bevaka Försäkringskassans verksamhet ur ett medborgarperspektiv.
2. Besluta i frågor om samverkan inom rehabiliteringsområdet

Jag tänkte börja med den första uppgiften, som har kallats för bevakningsuppdraget. Det handlar om att i princip vara allmänhetens ögon, öron och röst in i verksamheten.

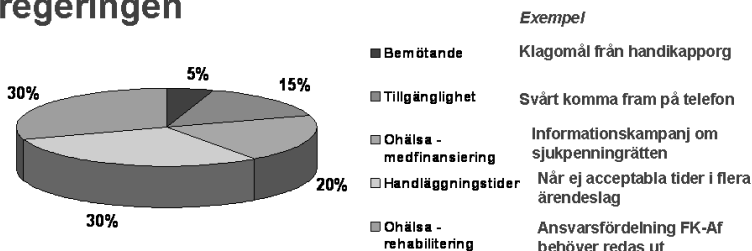
Tanken är att försäkringsdelegationerna med sin breda sammansättning och olika kontaktytor ska kunna förmedla in till verksamheten behov och synpunkter på hur verksamheten fungerar. Man ska ändå ha i åtanke att Försäkringskassan berör alla som bor i Sverige på många olika sätt. Väldigt många är väldigt beroende av hur kassan fungerar.

Den första målbilden handlar om att vi ska vara i toppklass när det gäller service, bemötande och effektivitet. I den meningen har försäkringsdelegationerna en roll att förmedla in till styrelser och olika delar i verksamheten hur det fungerar i praktiken.

I den rollen ingår också att varje år avge en rapport till regeringen där man granskar och beskriver hur verksamheten fungerar i olika delar av landet.

(Bild 2)

Försäkringsdelegationernas bevakningsuppdrag – rapporter till regeringen

Ett värdefullt bidrag i Försäkringskassans förändrings- arbete – en 52-punktslista diskuterad i styrelsen

Socialförsäkringsutskottet • 2006-11-14 • Sida 2

Jag har här tagit med en bild över hur den senaste rapporten fördelade sig när det gäller synpunkter på verksamheten. Där kan ni se att de stora områdena handlar om bemötande, tillgänglighet, ohälsan, medfinansieringen, handläggningstider och rehabilitering.

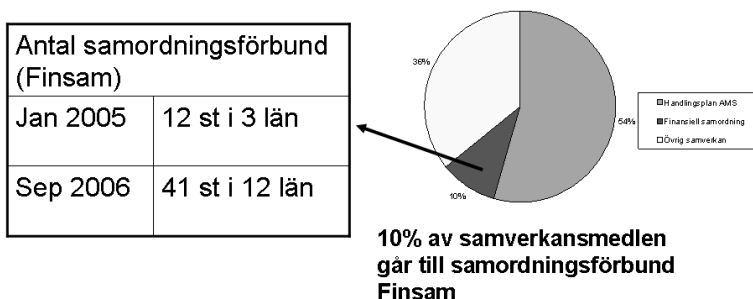
Ni ser också exempel på vad det kan handla om som man har fört vidare direkt till regeringen. Det finns också med i rapporterna en hel del konkreta förslag till förbättringar när det gäller både lagstiftning och kassans hantering av det uppdrag kassan har.

Försäkringskassan har gjort en sammanställning som vi kallar för 52-punktslista över de viktigaste påpekandena i rapporterna och också en plan för hur vi ska åtgärda de påpekanden som kommit med anledning av bevakningsuppdraget och rapporterna.

(Bild 3)

Försäkringsdelegationers besluts- uppdrag inom rehabiliteringssamverkan

(5% av sjukpenninganslaget)

Socialförsäkringsutskottet • 2006-11-14 • Sida 3

Det andra uppdraget handlar om rehabiliteringssamverkan. Där är det en direkt beslutsfunktion som försäkringsdelegationerna har att besluta och skriva avtal om samordningsförbund. Ni kan se utvecklingen. I september 2006 fanns det 41 samordningsförbund i tolv län.

Man arbetar också med andra samverkansstrukturer. Samordningsförbunden förutsätter att det är Försäkringskassan, länsarbetsnämnden, kommuner och landsting som ingår i samordningsförbund. Men det finns också annan samverkan med en eller flera av de uppräknade som deltar.

Till verksamheten får man ta i anspråk det som kallas för samverkansmedel. Det är pengar som tas ur sjukpenninganslaget. Försäkringsdelegationerna fattar beslut om att inrätta samordningsförbund och att tillsätta Försäkringskassans representanter. Sedan har man också ansvar för uppföljning och redovisning av resultat av aktiviteterna där.

Det är de viktigaste delarna som jag tänkte gå in på. Det är knappt två år som försäkringsdelegationerna funnits. Under den korta tiden har det ännu inte hunnit göras någon utvärdering av deras uppdrag och hur det har fungerat. Jag kan egentligen inte uttala mig om det mer än att vi allmänt har konstaterat att det har varit värdefulla bidrag som har gjorts i regeringsrapporterna.

Jag stannar där så länge och beredd att svara på frågor.

Ulla Y Gustafsson, ordförande, Ideella Föreningen Försäkringskassans Förtroendevalda: Jag vill rikta ett hjärtligt tack till utskottet för att vi fått komma hit och att vi som förening för de förtroendevalda får vara med i det här sammanhanget. Det uppskattar vi verkligen.

Det här blir kanske lite mer personligt än vad företrädarna för departementet och myndigheten var. Det är blandade känslor för oss förtroendevalda, och här talar jag för alla. Det var chockartat när regeringens budget lades fram och förslaget om att samtliga förtroendevalda inom Försäkringskassan skulle bort. Det är nog inte bara jag som har haft lite svårt att hämta sig från den chocken.

Jag tänker här inte gå in på vilka uppdrag vi har direkt. Det har både departementet och kassan varit inne på. Jag skulle faktiskt vilja gå tillbaka lite. Jag ska inte gå ända till hundramannaföreningar och sådant. Ni behöver inte vara oroliga. Men jag ska gå tillbaka till det förarbete som gjordes inför beslutet om förstärkning av Försäkringskassan. Det var i det skedet som frågan om försäkringsdelegationer kom upp.

Den som jobbade mycket med hur det skulle se ut och varför var Jan Rydh i den så kallade Geogutredningen. Det är någonting som både socialförsäkringsutskottet och riksdagen sedan antog som sina beslut, i full enighet såvitt jag har kunnat förstå.

Han skriver: Förhållningssätt till förtroendevalda. Förtroendevalda i försäkringsdelegationer och socialförsäkringsnämnder är viktiga komplement till tjänstemännens kompetens och kunskap samt betydelsefulla inslag för att trygga medborgarnas insyn och inflytande i det svenska välfärdssystemet.

Han skriver vidare: Det är rimligt att den myndighet som hanterar en stor del av landets välfärdssystem och en tredjedel av statsbudgeten också har medborgarinsyn genom förtroendevalda organ. Sedan kommer han till vilka uppgifter vi har. Det tänker jag inte gå in på, eftersom det redan är taget här.

Regeringen påpekar i sin proposition, som sedan också blev riksdagens beslut, att Försäkringskassans styrelse har fullt ansvar. Det står så här i propositionen: En sådan styrelse bör präglas av att den utgör en förstärkning av ledningen. Tonvikten på dess uppdrag ligger således mer på den delen och mindre på att vara medborgerlig insyn. Därför är det viktigt med ytterligare medborgerlig insyn i form av försäkringsdelegationer.

Vi har lite svårt att förstå att vi redan efter knappt två år och utan någon ingående analys, såvitt jag kan finna, att vi inte skulle finnas kvar utan direkt bara avfärdas. Jag har fått väldigt många reaktioner. Jag vet också att det till utskottet och departementet kommit brev från alla partiföreträdare. Det verkar vara en stor enighet från oss som är verksamma i detta att det är viktigt att vi finns kvar.

Vi tycker också – och det vill jag gärna framföra, för det har många bett mig att göra – att det är märkligt att man klipper direkt från den 1 januari med tanke på att vi ska lämna en rapport till regeringen enligt det beslut som nu ligger senast den 31 mars nästa år.

Vi har alltså nu under nästan ett helt år arbetat med stort engagemang. Vi har haft ett särskilt uppdrag att bevaka bemötandet när det gäller ansökan om handikappersättning och vårdbidrag. Vi har varit i kontakt med väldigt många handikapporganisationer och andra som har tagit fram underlag och hjälpt till.

Alla delegationer har en stor enkät tillsammans som för närvarande är under sammanställning. Sedan är regeringen inte intresserad av att höra eller få rapporterna. Det är för oss väldigt svårt att förstå.

I propositionen skriver den nya regeringen, och det verifieras här av departementet, att skälet till avveckling av bevakningsuppdraget är att det har medfört oklara roller inom Försäkringskassan och att det finns anledning att se över den organisatoriska formen för tillsynen för socialförsäkringsadministrationen.

Jag har aldrig hört någon på någon nivå i Försäkringskassan uttrycka att det att vi finns och har det här bevakningsuppdraget skulle vara något hinder när det gäller rollerna och styrningen. Vi har ett mycket gott samarbete med Försäkringskassans ledning. Vi träffas några gånger om året. Jag har inte upplevt någon gång att någon har sagt att det är ett problem att vi finns för ledning och styrning av kassan och inte heller på länsnivå. Jag talade med en direktör bara för en timme sedan, som inte var från mitt län. Han hade inga som helst sådana synpunkter.

Vad vi ändå skulle vilja be att utskottet funderade över är att vi skulle kunna ha kvar försäkringsdelegationerna åtminstone så att vi kan få rapportera av det vi har gjort och tills det finns en ny tillsynsorganisation. Regeringen aviserar att man vill ha en ny tillsynsorganisation. Det skulle ge tid till fundering och eftertanke inte minst för kassans personal. Det innebär stora förändringar även för den.

När det gäller det andra uppdraget, om jag får kalla det så, samverkansuppdraget, säger regeringen även där i sin proposition att delegationernas ansvar när det gäller samverkan skapar otydliga ansvarsförhållanden inom myndigheten.

Det är samma sak där. Vi har inte hört några som helst synpunkter från Försäkringskassan om detta. Tvärtom har vi även här fått en väldigt god respons på det arbete som delegationerna gör.

Jag var med på utfrågningen i utskottet – även om det bara är ett fåtal ansikten jag känner igen – som gällde propositionen om finansiell samordning. Då som nu vill jag gärna understryka vikten av att det finns politiker som representerar staten i samordningsförbunden.

Ett enigt utskott skrev då i sina överväganden att förbundens beslutanderätt gäller beslut av generell räckvidd. Det rör sig om avgöranden där det politiska momentet allmänt sett kommer att vara dominerande. Detta talar för att samverkansparterna i samordningsförbunden i första hand bör representeras av politiker. En gemensam lokal politisk styrning ger tyngd och legitimitet samtidigt som politikerna utgör en viktig länk till övriga politiska organ.

Min erfarenhet är – och den är ganska stor när det gäller finansiell samordning, det vet inte minst ni som representerar Västra Götalands Försäkringskassa, och det finns tre här i utskottet ser jag – att om inte vi politiker hade drivit på hade vi inte varit där vi är när det gäller samordningsförbunden. Det är oerhört viktigt att det finns politiker från staten i samordningsförbunden.

Förslaget om bilstöd är en konsekvens av att socialförsäkringsnämnderna ska bort. När det gäller det jag har sagt hitintills kan jag säga utan någon som helst tvekan att jag talar för alla medlemmarna. När det gäller socialförsäkringsnämnderna finns det lite delade meningar, även om majoriteten tycker att det är viktigt att de finns kvar.

Det som jag avslutningsvis ändå måste få lyfta fram och som oerhört många också har hört av sig om är detta märkliga förslag att tjänstemän ska utse politiker. Jag har aldrig varit med om maken och blir ganska så fundersam.

Ingen i den här salen skulle komma på idén att riksdagsdirektören skulle utse ledamöterna i utskotten. Den tanken tror jag inte har föresvävat er. Men däremot lägger regeringen fram ett förslag om att tjänstemän på Försäkringskassan ska välja politiker för en politisk nämnd. Det hoppas jag verkligen att ni inte ställer upp på.

Britta Rundström, direktör, Sveriges Kommuner och Landsting: Sveriges Kommuner och Landsting avslög förslaget att man skulle göra en försäkringskassa. Anledningen till att vi gjorde det var att våra medlemmar, kommuner och landsting, inte är speciellt imponerade av de statliga myndigheterna när det gäller deras syn på det regionala och lokala planet.

Vi hade också varit med i Frisam- och Socamförsöken och den utvärdering som hade gjorts. I den utvärderingen är man mycket tydlig. Där man hade lyckats och där Frisam och Socam hade överlevt var där det fanns engagerade politiker från de olika nivåerna, och de fanns med överallt i försöksverksamheterna som fanns innan samordningsförbunden.

I den utvärdering som gjordes av Socialstyrelsen, Försäkringskassan och Sveriges Kommuner och Landsting – som då var Kommunförbundet och Landstingsförbundet – ingick också en person från Ams. Men de var inte med i försöksverksamheten utan blev involverade lite på sidan. Det var också en stor kritik mot det. De hade inte någon politisk nivå som kunde ingå i försöksverksamheten.

Det visade sig att det var precis som det brukar vara. Ams var inne när de tyckte att det passade, och passade det inte längre var de inte med längre. Därför var vi väldigt kritiska till att man skulle göra en försäkringskassa. Det blev en kompromisslösning att man införde försäkringsdelegationerna så att det skulle finnas politiker på det lokala och regionala planet som kunde vara engagerade i frågorna.

Vi tror nämligen att frågorna om samordning är väldigt viktiga för samhället i stort och för individen och medborgarna. Vi använder skattebetalarnas pengar på bästa sätt när vi kan samverka på det viset.

Utvärderingarna är mycket tydliga. Man måste ha den politiska nivån. Nu finns det bara kommunpolitiker och landstingspolitiker kvar. Det finns fortfarande inga politiker från arbetsmarknaden, och nu plockar man också bort dem från socialförsäkringen. Vi tror inte att det är en god idé och att man lyckas bibehålla engagemanget.

Tomas Eneroth (s), vice ordförande: Tack för det, och tack till föredragandena för bra inledningar i en fråga som för människor som jobbar med socialförsäkringar har väckt uppmärksamhet men också stort intresse.

Jag kan konstatera att det har varit en lång historia och ganska viktigt när det gällt att ha förtroendevalda i socialförsäkringen. Det är som Ulla nämnde en väldigt viktig del i trygghetssystemen i hela Sverige.

När vi antog förslaget i riksdagen så sent som förra mandatperioden var det en bred uppslutning. Det var ett enigt utskott som tyckte att det var viktigt med förtroendevalda. Jag vill till och med minnas att Kristdemokraterna och Centern tyckte att vi skulle ha större försäkringsdelegationer än vad det faktiskt blev.

Det är just försäkringsdelegationerna jag har en fråga om. Uppdraget är bland annat som nämndes att granska och att rapportera till regeringen hur medborgarna bemöts. Det görs inte till Försäkringskassans ledning utan direkt till regeringen så att regeringen ska kunna ta till sig av de synpunkter som de förtroendevalda ser i myndighetens bemötande.

Det handlar om hur sjukskrivna känner att de blir bemötta av Försäkringskassan och hur pensionärer eller handikapporganisationer bemöts av Försäkringskassan när de ringer och är oroliga eller har funderingar. Det är viktiga rapporter som har inrapporterats till regeringen och som även i kassans egen hantering lett till en 52-punktslista enbart första året man gjorde en sådan granskning. Det var 52 punkter som behövde åtgärdas där man såg brister i kassans möjligheter att möta och fullfölja gott bemötande för medborgarna.

För år 2006 har delegationerna arbetat på motsvarande sätt med att lyssna in synpunkter inte minst från handikapporganisationer. Min fråga till Bettina från departementet är: Ska jag tolka det som att regeringen inte vill ha in synpunkterna, inte vill ha några rapporter från försäkringsdelegationerna och inte vill veta om det förekommer brister?

Till Curt och Inger från Försäkringskassan vill jag ställa frågan: Har rapporterna som hittills kommit varit till någon skada för Försäkringskassan, eller har de varit till nytta? Jag tror att Inger nämnde att de var ett värdefullt bidrag.

Jag vill ställa ytterligare en fråga till Curt Malmborg och Inger Efraimsson, när jag ändå har möjlighet. Detta innebär att fackliga förtroendevalda, företagare och lokalt och regionalt förtroendevalda inte längre är med och tar del i och beslutar om delar som rör socialförsäkringen. Kommer det enligt er bedömning att leda till att det blir bättre eller sämre beslut om man inte längre har med några förtroendevalda, lokalt och regionalt, fackliga representanter eller företagare?

Min sista fråga rör samverkansförbunden. Jag tyckte att Britta på ett utmärkt sätt redogjorde för på vilket sätt det varit viktigt för kommuner och landsting att ha några att tala med. Det gäller inte bara statliga tjänstemän, med all respekt för dem, utan också några lokala och regionala representanter.

Jag vet att flera av de initiativ som har tagits i samordningsförbunden har kommit från just förtroendevalda inom organisationerna. Med anledning av det Sveriges Kommuner och Landsting och IFFK framhåller här blir min fundering till departementet slutgiltigt följande.

Kommer denna omorganisation – borttagandet av försäkringsdelegationerna – att påverka bedömningen av hur många samordningsförbund som vi kommer att se växa fram? Vad är regeringens bedömning? Tror ni att vi kommer att ha en fortsatt stark tillväxt av samordningsförbund där man samordnar mellan försäkringskassa, arbetsförmedling och kommuner och landsting för att ge människor goda möjligheter till rehabilitering?

Bettina Kashefi, Socialdepartementet: Beträffande delegationernas rapport som har inkommit är det naturligtvis inte så att vi inte vill ha synpunkter och tankar. Det är inte därför som vi har föreslagit en avveckling av delegationerna.

Däremot ser vi från regeringens sida att det är viktigt att man får en ensad inriktning i de rapporter som kommer in från olika delar av landet. Och vi tror att det kan finnas en poäng i att ha en enhetlig styrning när det gäller utvärderingen av olika frågeställningar inom verksamheten.

Vi kommer också in på det som vi har flaggat för i propositionen, alltså att vi nu under hösten ser över formerna för tillsynen av Försäkringskassans verksamhet. Vi har tänkt oss att delegationernas uppdrag i dessa delar självfallet kommer att ersättas av någonting. Jag vill absolut inte skicka några negativa signaler om delegationernas arbete så långt. Och vi tar till vara det som har kommit in. Det är svaret på den första frågan.

Vår bedömning är att vi på annat sätt kommer att försöka stimulera samverkan och tillväxt av samordningsförbund lokalt. Och där ser vi att det finns stora behov av samverkan, inte bara inom Försäkringskassan och kanske socialtjänstens område utan att man ska försöka få med arbetslöshetskassorna och länsarbetsnämnderna i mycket större utsträckning än i dag.

Beträffande framväxt av samordningsförbunden så tror vi nog att det i alla fall kommer att kunna fortgå.

Inger Efraimsson, Försäkringskassan: När det gäller frågan om huruvida rapporterna har varit till skada, så har de naturligtvis inte varit det. Jag sade tidigare att de har varit värdefulla bidrag till förbättringsarbete.

Frågan om besluten skulle bli bättre eller sämre utan rapporterna är däremot lite svårare att uttala sig om. Vi får naturligtvis respektera beslut som fattas av riksdag och regering. Men vi har börjat fundera på hur vi ska kunna få synpunkter från brukare och allmänhet om delegationerna försvinner. Vi har i och för sig även andra system för att ta reda på det. Vi har kundsynpunktssystem, där man numera kan gå in via nätet och tala

om vad man tycker om den service och det bemötande som man har fått. Vi gör kundundersökningar och andra utvärderingsrapporter, och det finns brukarråd. Men det är klart att det är angeläget för oss att se till att vi nu kan skaffa oss denna information på annat sätt.

Kurt Kvarnström (s): Tack för föredragningarna. Det område som vi nu talar om är ett område som berör väldigt många människor, och det är en väldigt viktig utgångspunkt för hur vi organiserar dessa frågor framöver.

Jag instämmer lite grann i det som har sagts här tidigare, nämligen att det är med viss förvåning som man konstaterar att minst två av partierna i regeringen radikalt har ändrat uppfattning i dessa frågor under en tvåårsperiod. Då funderar jag på varför man gör denna svaga analys när man gör en sådan radikal förändring av detta stora system.

Frågan är om det är av rent budgettekniska skäl som man vill ta bort kostnader för att spara, eller vad är orsaken?

Den andra frågan som oroar vill jag rikta till departementet. Den handlar om hur man funderar på att gå vidare när det gäller de oerhört viktiga rehabiliteringsfrågorna. De hanteras nu i allt större omfattning på tjänstemannanivå, med, såvitt jag förstår, mer begränsade ramar men mer arbetsuppgifter. Frågan är: Var någonstans lägger man tyngdpunkten och huvudansvaret för att driva rehabiliteringsfrågorna? Jag tycker att försäkringsdelegationerna har haft en huvuduppgift under dessa år att på något sätt driva på utvecklingen när det gäller samordningen och samordningsförbunden. Det har inte varit lätt alla gånger. Men jag tror att det både över partigränser och över revirgränser i många fall har gått att lösa den politiska vägen. Jag är inte lika övertygad om att det går att lösa det på samma sätt när det gäller tjänstemannaorganisationerna och de stupror som dessvärre infinner sig emellanåt.

De rapporter som har kommit in efter de första åren har egentligen varit väldigt omfattande, trots att det är första året som försäkringsdelegationerna har agerat. Där skulle jag vilja ha en ännu mer förtydligad bild från Försäkringskassan. Jag upplever att det fortsatta jobbet handlar om de 52 punkterna. Detta måste vara en väldigt viktig information från människorna i samhället om hur de uppfattar att det fungerar.

Det nämndes här är att man parallellt har haft ett kundsynpunktssystem som dessvärre över tiden har minskat i omfattning. Det är allt färre som den vägen har anmält sina synpunkter när det gäller bemötandefrågor, handläggningstider och andra frågor som är väldigt viktiga för människor. Jag hoppas att detta har varit positivt för Försäkringskassan, så att man inte av besparingsskäl har tyckt att man kan avstå från det.

När det gäller den andra delen i verksamheten som jag har upplevt som väldigt viktig vill jag ställa en fråga till Ideella Föreningen Försäkringskassans Förtroendevalda. Vi har i en första omgång mött väldigt många människor och grupper av människor, bland annat handikapporganisationer, som har upplevt det som väldigt positivt att få framföra sina synpunkter på ett annat sätt än att möta tjänstemännen på det ofta byråkratiska sätt

som de ofta har i både skrift och tal när det handlar om regelverket. Jag uppfattar att det också blev en ganska stark reaktion från de grupper som jag har mött när de har sett förslaget. Jag skulle gärna vilja ha föreningens syn på just kontakten med allmänheten i dessa frågor.

Bettina Kashefi, Socialdepartementet: Jag ska fatta mig kort. Den första frågan handlade om en svag analys. Vi tycker att det är otroligt centralt att ha en enhetlig styrning av en så pass stor verksamhet som man ändå har inom Försäkringskassans område. Och vi tror att det kan finnas en poäng i det. Det är svaret på den frågan.

Rehabiliteringsfrågan tycker vi är otroligt viktig. Det är en mycket större fråga än just samverkan. Där har vi talat om flexibla Finsam, som vi kommer att återkomma till. Men sedan kommer också hela utredningsarbetet i fråga om socialförsäkringen. Detta har också utretts av Anna Hedborg. Där är detta en oerhört central fråga. Den kommer vi att hantera framöver.

Curt Malmborg, generaldirektör, Försäkringskassan: Jag tror att det är tredje eller fjärde gången som vi nämner denna 52-punktslista. Vi har den här, och jag kan visa den. Den är, precis som Inger Efraimsson var inne på, väldigt viktig för oss. Vi har fört ned den här linjeorganisationen som gäller åtagande, och sedan sätter vi tidpunkter när man ska leverera en del av de saker som har nämnts. Det är alltså ett viktigt hjälpmedel som vi har hanterat på detta sätt operativt.

Ulla Y Gustafsson, Ideella Föreningen Försäkringskassans Förtroendevalda: Kontakten med allmänheten har skett lite olika i de olika delegationerna. Men gemensamt för alla är att vi verkligen har försökt att vara ett språkrör för medborgarna.

I handikapporganisationerna – i år har det varit speciellt eftersom samtliga har haft detta uppdrag – har reaktionen var väldigt stark mot detta. Man säger: Vem ska vi nu prata med? Det gäller både handikapporganisationer och fackliga organisationer men också vanliga medborgare. Många av oss har varit ute i kundtjänsten och träffat medborgarna där och frågat hur de ser på Försäkringskassan och så vidare.

När vi nu försöker samla ihop detta och träffar framför allt de olika organisationerna så ser vi att man blir väldigt bestört eftersom man tycker att detta har varit en väldigt bra form. Det är unikt att Sverige genom de statliga myndigheterna frågar vad den enskilde tycker.

I mitt inledningsanförande glömde jag att säga att det som vi har sett som en viktig roll är att direkt föra vidare de synpunkter som vi får på förbättringar och förändringar i försäkringen. Den kanalen blir inte likadan fortsättningsvis.

Tobias Krantz (fp): Jag skulle vilja ställa tre frågor.

Den första frågan handlar om hur vi ska se på den enskildes rättigheter och möjligheter efter att en sådan här reform sätts i sjön. I debatten har det låtit som att om försäkringsdelegationerna avskaffas så står den

enskilde sig slätt. Man blir trakasserad av tjänstemän och har inte några möjligheter att hävda sin rätt. Inte heller har politiker framöver något inflytande över hur Försäkringskassan agerar.

Jag skulle därför vilja fråga: Kommer det verkligen framöver inte att finnas någon möjlighet för den enskilde att hävda sin rätt? Kommer exempelvis Justitieombudsmannen att avskaffas? Hur blir det med Riksrevisionsens möjlighet att granska verksamheten? Kommer den att begränsas? Och hur ser möjligheterna ut för den enskilde att överklaga beslut som Försäkringskassan har fattat? Det var den första frågan.

Den andra frågan handlar om principen om självstyre kontra enhetlighet. Ofta tänker vi oss att vi inrättar politiska organ därför att vi vill att det ska kunna bli olika på olika sätt. Det är därför som vi har kommuner och landsting, därför att regionala och lokala prioriteringar ska kunna se lite olika ut. Samtidigt tycker vi i rätt många sammanhang att det är viktigt att man blir behandlad på exakt samma sätt om man har exakt samma symtom eller exakt samma fall.

Därför skulle jag lite tillspetsat kunna ställa frågan. Är själva problemet i Försäkringskassans verksamhet i dag egentligen inte att det är för lite av enhetlighet och av tydlig rättstillämpning, att samma fall behandlas lika oavsett i vilken del av landet som man befinner sig?

Den tredje frågan handlar egentligen mer om bakgrunden till försäkringsdelegationernas inrättande. De inrättades när de olika regionala försäkringskassorna slogs samman och man skapade en enda myndighet. Egentligen var de ett slags ersättning för de lokala styrelser som tidigare hade funnits. Det var så det låg till.

Min fråga är: Är inte grundprincipen i den svenska statsförvaltningen, och som verkar rätt rimlig, att om man har en central myndighet så har man inte lokala eller regionala styrelser, utan i så fall finns styrelsen, förtroendemannainflytandet och det politiska inflytandet på den centrala nivån och inte på en nivå där det inte finns någon myndighet så att säga?

Inger Efraimsson, Försäkringskassan: Självklart ska inte den enskildes rättigheter påverkas av om försäkringsdelegationerna finns eller inte. De går till exempel aldrig in på ärenden om enskilda individer.

Däremot har vi fått många synpunkter i fråga om service, bemötande, effektivitet och konstruktiva förbättringsförslag. Det värderar jag högt.

Vi jobbar väldigt mycket med likabehandling, och jag kan inte se att det heller påverkas av försäkringsdelegationerna på det sättet när det gäller rättstillämpningen. Vi kommer inte att förtröttnas när det gäller att få in dessa synpunkter på annat sätt. Det är naturligtvis viktigt för oss.

Men sedan pågår det annat arbete inom Försäkringskassan som handlar om hur vi ska kunna modernisera och effektivisera organisationen, alltså även om vi inte får in dessa synpunkter från dessa delegationer.

Jag kan bara nämna att Försäkringskassan får mellan 25 och 30 miljoner telefonsamtal per år, och vi har stor anledning att se över hur vi ska strukturera och ta vara på modern teknik och andra möjligheter för att

effektivisera servicen och göra det mer enhetligt i landet. Det finns nämligen anledning att vara kritisk mot det i dag. Men det har inte så mycket med just delegationerna att göra.

Jag ska ta ett konkret exempel som inte handlar om individer men som kan handla om hur ett företag ser på hur rehabiliteringsarbetet fungerar tillsammans med Försäkringskassan. Det har tidigare varit helt beroende av var försäkringstagaren har varit bosatt. Företaget kan ha fått ha massor av olika kontaktytor, speciellt om det är ett rikstäckande företag. Men i dag har vi hittat andra lösningar som handlar om att ett företag ska kunna ha en kontaktyta, en kontaktperson, på Försäkringskassan oberoende av var den anställde är bosatt. Det är snarare sådana förbättringar som det handlar om, att hela tiden se till att vi själva jobbar med att skapa nya lösningar.

Britta Rundström, Sveriges Kommuner och Landsting: Det är en korrekt beskrivning när det gäller lika och olika i fråga om kommuner och regioner och den statliga styrningen.

Det finns ett bekymmer när det gäller samordningsförbunden. Bara för att man råkar vara sjukskriven så ingår man inte i ett samordningsförbund. Det är bara personer som har mer än en organisation som behöver vara inne för att man ska kunna klara det. Och dessa människor är ganska unika och behöver faktiskt få också individuella behov tillgodosedda. Så man kan inte säga att det ska vara lika för alla.

Då känns det väldigt angeläget att också Försäkringskassan och Ams klarar av att se att det finns en unik människa som man faktiskt måste fatta vissa beslut om. Det är därför som även dessa människor behöver olika behandling.

Det är svårt för centrala myndigheter, de som styr uppifrån, att faktiskt komma ned till dessa beslut och säga: Detta är nog en unik människa, och nu gör vi på detta sätt.

Det är dessa erfarenheter som kommuner och landsting har. Det var därför ett väldigt bra exempel.

Bettina Kashefi, Socialdepartementet: När det gäller den enskildes rättigheter tycker jag att det är otroligt viktigt att trycka på att JO naturligtvis kommer att finnas kvar. Vi kommer också att nyttja Riksrevisionen mycket framöver som ju genomför värdefulla granskningar, inte minst av Försäkringskassan.

När det gäller den enskildes möjligheter och rättigheter och enhetlighet kontra självstyre, finns det ingenting som i dag garanterar, med den ordning som vi har, att man får en enhetlig tillämpning av de regelverk som gäller. I själva verket finns det en extrem variation beroende på i vilken del av landet som man bor.

Vi tittade på ärenden som handlar om sjuk- och aktivitetsersättning. Det visade sig att antalet ärenden som har ändrats i länsrätten har ökat dramatiskt mellan 2001 och 2005. Det är faktiskt en ökning med 100 %. Då kan man egentligen inte säga att man säkerställer en enhetlig rättstillämpning genom den ordning som vi hittills har haft.

Siv Wittgren-Ahl (s): Det som vi diskuterar här i dag är förtroendemannainflytandet. Och vi har i alla politiska partier under många år jobbat för att folk ska få ett större inflytande på sin vardag.

Ulla Y Gustafsson, alla förtroendevalda tycker att det är viktigt att man kan påverka beslut och att enskilda individer kan komma till försäkringsdelegationerna och prata med politiker. När man inte kan skriva eller göra sig hörd på annat sätt så är det en trygghet för den enskilda medborgaren. Det har samtliga partier alltid tyckt.

Statsministern sade i regeringsförklaringen att det är viktigt för alliansen att öka inflytandet och stoppa utanförskapet. Det blev jag väldigt glad för. Han sade:

”Ett starkt civilt samhälle är också grunden för en stark demokrati. Ett ökat samarbete mellan den offentliga, privata och ideella sektorn är nödvändigt för att utveckla vårt samhälle.”

Då funderar jag på: Är det inte just det som socialförsäkringsnämnderna gör, att man låter alla dessa sektorer mötas? Och är inte det en trygghet? Jag undrar därför hur statssekreteraren ser på Ulla Y Gustafssons sätt att se på detta?

Bettina Kashefi, Socialdepartementet: Kan du precisera frågan lite grann? Frågan är lite svår att besvara.

Siv Wittgren-Ahl (s): I regeringsförklaringen, och i valrörelsen, ansågs det viktigt att vi skulle stoppa utanförskapet. Vi politiker har under många år jobbat för att försöka hitta vägar för att människor ska få ett större inflytande över sin vardag. I ett Folk rörelse-Sverige har det varit nödvändigt att man har gått den politiska vägen, den fackliga vägen eller via de privata företagen för att få inflytande på saker som påverkar vardagen. Det var det som vi alla gick till val på. Och man blir då glad när statsministern i regeringsförklaringen säger bland annat:

Ett starkt civilt samhälle är också grunden för en stark demokrati. Ett ökat samarbete mellan den offentliga – det måste vara Försäkringskassan, staten eller något annat – privata – det privata näringslivet, arbetsgivare och så vidare – och ideella sektorn – förtroendevalda, fackföreningsrörelse – är nödvändigt för att utveckla vårt samhälle.

Då undrar jag: Hur går detta beslut hand i hand bland annat med detta uttalande från den borgerliga alliansens regeringsförklaring? Det vill jag fråga statssekreteraren om.

Bettina Kashefi, Socialdepartementet: Jo visst kan det vara så att delegationerna har haft en betydelse i detta sammanhang. Men den viktiga frågan som statsministern hänvisar till i regeringsförklaringen handlar mer om att

enskilda människor ska få en möjlighet att påverka sitt eget liv. Då handlar det om det som vi har talat om väldigt länge, nämligen att det ska löna sig att anstränga sig och att det ska löna sig att arbeta – de system som vi har haft under en väldigt lång period har gjort det väldigt svårt för människor att ta ett arbete och tjäna ekonomiskt på det – detta i kombination med att man naturligtvis måste se till att få en effektivare rehabilitering och hjälpa människor ut i arbete, också genom samverkan. Vi tror att det är jätteviktigt att myndigheter arbetar tillsammans för att just stötta den enskilde och inte sin egen verksamhet.

Ulla Y Gustafsson, Ideella Föreningen Försäkringskassans Förtroendevalda: Jag uppfattade att jag också fick en direkt fråga av Siw.

Jag tycker naturligtvis att det är viktigt att det finns politiker i detta sammanhang.

Jag skulle gärna vilja tala om vad som stod i söndagens Göteborgs-Posten. Där stod följande: Samordning av resurser blev succé.

Det handlar om det samverkansarbete som samordningsförbunden har i Göteborg. Där står:

Att samordna resurser för att rehabilitera arbetslösa och sjukskrivna har blivit en succé i Göteborg. Jag brinner för detta, säger sjukvårdspolitikern Lars-Gunnar Boström, moderat. Han är också försäkringsdelegationsledamot och en av dem som verkligen är bekymrad över att regeringen har lagt fram förslaget om att vi inte ska finnas med. Och det understryker bredden i detta, skulle jag vilja säga.

Gunvor G Ericson (mp): Tack för en mycket intressant föredragning och debatt så här långt.

Jag har två frågor. Riksdagen beslutade i enighet att Försäkringskassan skulle göras om till en myndighet men också att det lokala inflytandet skulle tillförsäkras via försäkringsdelegationer.

Min fråga är: Hur kan insyn och bevakning, det vill säga lokal granskning, innebära oklarhet i fråga om roller när man tydligt fattade beslut om en central styrelse och en arbetsfördelning som innebär lokala delegationer? Hur kan det krocka?

Min andra fråga är: Hur är det tänkt att de lokala medborgarperspektiven och insynen ska tillgodoses när dessa försäkringsdelegationer läggs ned?

Min erfarenhet från Finsam i Sörmland, där jag har varit landstingspolitiker under ganska många år innan jag nu blev riksdagsledamot, är mycket positiv. Vi har i dag ett samordningsförbund där alla nio kommuner i länet faktiskt är med, vilket har varit oerhört positivt. Hur kan då detta lokala medborgarperspektiv och insynen finnas med? Jag skulle gärna vilja höra från både departementet och Försäkringskassan vad man kan göra för att få med denna lokala insyn.

Bettina Kashefi, Socialdepartementet: Det lokala medborgarperspektivet är naturligtvis viktigt. Men från det perspektiv som jag ser så är det mest centrala att det handlar om statliga medel. Och det gäller att ha en så bra

tillsyn som möjligt på central nivå. De mer lokala frågorna kan sedan hanteras med hjälp av samverkanslösningar. Sedan finns det naturligtvis lokala politiker.

Jag kan inte svara bättre än så.

Curt Malmborg, Försäkringskassan: Jag kan försöka svara på detta. Det är stora och ganska svåra frågor.

Inger Efraimsson har redan varit inne på det behov som vi ser, nämligen att vi naturligtvis måste ha andra kontaktpunkter när försäkringsdelegationerna nu försvinner. Då finns samordningsförbunden kvar, och det är en bra samverkansform som har utvecklats och ökat väldigt mycket. Så det är väl den vägen som vi får gå.

Ulla Y Gustafsson, Ideella Föreningen Försäkringskassans Förtroendevalda: Jag ska vara mycket kortfattad. Jag har ett väldigt bra svar: Behåll försäkringsdelegationerna.

LiseLotte Olsson (v): Jag vill också tacka för era synpunkter. Jag tyckte att Ulla Y Gustafsson och Britta Rundström var väldigt tydliga när det gäller vad de tycker, vad detta kan leda till och hur det har fungerat.

Mycket av det som jag funderar över har redan sagts, och jag ska inte säga samma sak igen. Men jag kan poängtera att när Försäkringskassan centraliserades var försäkringsdelegationerna ett sätt att se till att man skulle ha kvar förankringarna och att den regionala och lokala kunskapen skulle finnas med i detta arbete.

Jag menar att förslaget om att ta bort försäkringsdelegationerna kommer att leda till att dessa regionala skillnader kommer att öka och inte, som Socialdepartementet tror, att de kommer att minska. Jag tror precis tvärtom. I och med att kunskapen, kännedomen och förankringen inte finns så kommer även skillnaderna att öka.

När man från Socialdepartementet talar om en ensad rapport, en samordnad utvärdering av försäkringskasseverksamheten i Sverige, blir det väldigt tydligt att detta handlar om en centralisering som är mycket större än att bara Försäkringskassan centraliseras. Nu gör man hela verksamheten väldigt centraliserad. Det tycker jag och Vänsterpartiet är mycket olyckligt.

När försäkringsdelegationerna infördes sades det att det var någonting nytt inom statsförvaltningen och politiken. Det var någonting som man verkligen skulle pröva, undersöka och jobba med för att det var en ny framtida modell för hur ett politikerarbete skulle kunna fungera. Jag sitter själv i en försäkringsdelegation i Västerbotten, så jag har varit med hela vägen och vet hur detta har växt fram.

Jag tycker att dessa knappa två år som försäkringsdelegationerna har funnits är en alldeles för kort tid. De borde få fortsätta en period till för att man ska se vad detta egentligen kan leda till.

Det som jag är mest orolig över är samordningsförbunden. Det talades om hur man ska ha kvar denna förankring och kunskap på lokal nivå.

Sedan hör jag att Socialdepartementet inte har något bra svar på hur man ska lyckas. Jag menar att för att göra de här samordningsförbunden framgångsrika behövs just den lokala förankringen och kunskapen. Den kommer att försvinna i och med det här förslaget.

Slutligen har jag en direkt fråga, och den handlar om socialförsäkringsnämnderna och hur ni har tänkt er där. Hur ska tillsättandet gå till? Hur ska man kunna ha kvar förankringen och kunskapen? Det är både politiker, fackliga företrädare och arbetsgivare som har suttit med i de här nämnderna. Hur ska man se till att den kunskapen finns kvar?

Bettina Kashefi, Socialdepartementet: De regionala skillnaderna befarar du kommer att öka. Men jag vill starkt tvivla på det. Tillämpningen varierar ju enormt över landet redan i dag. Vi har genom lagreglerade försäkringar rätt många förmåner. 430 miljarder kronor är rätt mycket pengar man betalar ut från Försäkringskassan. Det finns ett starkt behov av att de här pengarna betalas ut på ett rättssäkert sätt. Det är huvudmotivet till att vi genomför denna reform.

Att det här skulle vara ett steg mot ökad centralisering, ja, i någon mening är det så. Men det handlar om riktlinjer och tillämpningsföreskrifter där det yttersta målet ändå är rättssäkerhet för den enskilde. Om du får sjukpenning eller om du får aktivitetsersättning ska det inte vara beroende av var du bor. Det är jätteviktigt för oss.

När det gäller socialförsäkringsnämndernas framtid är det inte helt lätt att snabbt hantera den frågan, men det är en fråga som vi tittar på. Det står också i propositionen att den kommer att beredas internt. Vi kommer att återkomma i den frågan.

Curt Malmberg, Försäkringskassan: Det är viktigt med ansvarsfrågan. Det är ett ansvar för Försäkringskassan som myndighet att minska de regionala skillnaderna. De har varit rätt stora. Det gör vi på lite olika sätt. Vi jobbar med att ensa, som vi kallar det, för att få samma typ av processer i hela landet, och sedan jobbar vi utifrån det.

Jag tycker att vi delvis har varit ganska framgångsrika. När det gäller sjukfrånvaron minskar ju faktiskt skillnaderna mellan olika delar av landet, vilket de inte alls gjort tidigare. Det är ett ansvar för Försäkringskassan som myndighet.

Lars-Arne Staxäng (m): Jag har två frågor, i första hand till Försäkringskassan, möjligtvis i andra hand till Socialdepartementet.

Den viktiga frågan i det vi nu diskuterar är: Blir det en bättre och mer rättvis bedömning för den enskilda människan, eller blir den sämre? Att det blir ett mindre antal förtroendevalda politiker eller om det blir förändringar i arbetssätt för tjänstemän är egentligen totalt underordnat. Det viktiga är: Blir det bättre eller sämre för de människor, patienter, som Försäkringskassan hanterar?

Varför jag säger detta är att jag har erfårit att Riksrevisionen har kommit med en rapport om att olikheterna i bedömningarna från Försäkringskassans sida har ökat i Sverige på senare tid, faktiskt med försäkringsdelegationernas införande, det vill säga att Försäkringskassan bedömer mer olika i dag i Sverige.

Mina frågor är: Har Försäkringskassan tagit del av den här rapporten? Kommer förslaget på detta område att göra att det blir bättre för den enskilda människan, de vanliga människorna? Det är det som är den viktiga frågan.

Curt Malmberg, Försäkringskassan: Nu pratar vi om försäkringsdelegationerna, och för Försäkringskassan är det ett viktigt instrument, men det är inte det som avgör om det blir bättre eller sämre. Det ska bli korrekt, det ska bli rätt. Rätt beslut ska det bli, oavsett vilken institutionell uppbyggnad man har av Försäkringskassan.

Vi har självklart tagit del av Riksrevisionens rapport. Som jag sade i mitt inlägg minskar skillnaderna. Om vi tittar på till exempel ohälsa och sjukfrånvaro är ytterligheterna betydligt mindre spridda än vad de var tidigare. Vi är ganska hoppfulla om framtiden.

Ulla Y Gustafsson, Ideella Föreningen Försäkringskassans Förtroendevalda: Jag vill bara citera vad gäller det som är vårt uppdrag och som är riksdagens beslut: Delegationernas bevakningsuppgift ligger inte i att söka orsakerna till de brister som uppmärksammas. Det är inte heller delegationernas uppgift att föreslå hur myndigheten ska komma till rätta med påtalade brister och problem. Delegationerna ska heller inte fördjupa sig i enskilda ärenden.

I det avseendet kan jag hålla med om att delegationerna inte har något direkt inflytande i det enskilda ärendet och ska alltså inte så ha. Däremot har vi ett stort inflytande, vill jag mena, genom att föra fram de synpunkter som de enskilda har, inte i sakfrågan – Har jag rätt till sjukersättning, handikappersättning eller var det nu är? – utan rent allmänt hur Försäkringskassan uppträder som myndighet gentemot mig som medborgare. Hur bemöts jag när jag kommer till Försäkringskassan?

När det gäller samordningsförbunden är detta oerhört viktigt, för det handlar om personer som är mest utsatta i vårt samhälle. I alla utredningar har vi sagt att ungefär 5 % behöver den här samordnande verksamheten. Där menar jag att det är oerhört viktigt att det finns politiker även från statens sida.

Lars Gustafsson (kd): Jag kommer från en kommun som har haft väldigt praktisk erfarenhet av Finsam och Socam. Jag kommer från Laholm. Vi var en av de kommuner i Sverige som fick det på prov, men de problem som vi har stött på handlar inte om politikens engagemang, det finns mycket engagemang, utan om de lagregleringar som gäller, med begränsningar. Genom att man avgränsade 5 % av budgeten slutade det hela med att hela verksamheten lades ned. Man fick ett hängavtal med arbetsförmedlingen och länsarbetsnämnden. Men det behövdes mycket pengar för att

rehabilitera den enskilde, och det gick inte att få tillgång till det. Alltså fungerade inte verksamheten på grund av den lagregel som faktiskt den förra majoriteten beslöt och som hindrade Sveriges landsting och kommuner, vilket jag tror att Britta Rundström känner till, i stället för att utveckla verksamheten och dirigera mer verksamhet på golvet.

Då blir min fråga till statssekreteraren – jag har motionerat fyra gånger i frågan: Kommer den nya regeringen att se till att göra det mer flexibelt och ge möjlighet att man på lokal nivå på ett annat sätt kan göra lösningar utifrån de behov som finns så att vi kan få samlade resurser till att återföra människor till arbete och bättre hälsa?

Bettina Kashefi, Socialdepartementet: Hur stor andel man ska kunna disponera från sjukförsäkringsanslaget är en fråga som får hanteras i ett senare skede. Det tänker jag inte ta upp här.

Ja, vi kommer att försöka åstadkomma flexiblere sätt att samverka på lokal nivå.

Göte Wahlström (s): Tack för den information vi har fått. Jag konstaterar att när man kommer sent in i frågeställandet har naturligtvis en del av frågorna avverkats. Jag tycker ändå att det finns skäl att belysa lite grann just förtroendemannainflytandet ytterligare. Jag gör det utifrån statssekreterarens inledande information där man konstaterar att detta är ett första steg i processen. Jag upplevde av informationen att det finns ytterligare saker som kommer att lyftas in i debatten, inte minst utifrån deklarationer som uppstår med anledning av det förslag som nu läggs fram.

Utifrån den debatt som vi har haft i utskottet och där vi vid tidigare ställningstaganden var ganska klara på den folkliga förankring som finns och som behövs i det här breda politikområdet vill jag fråga: Finns det ett problem i det nuvarande medborgarinflytandet i försäkringskassorna? Inte minst utifrån den information som vi fick av föreningen som visar på den bredd och kontaktyta som finns gentemot allmänheten och utifrån den diskussion som förs frågar jag: Finns det ett problem utöver de formella bitar som föredragits?

Bettina Kashefi, Socialdepartementet: Ja, det finns ett problem. Det gäller rollerna mellan delegationen och Försäkringskassan. Det blir otydliga roller när en och samma myndighet ska granska och övervaka sin egen verksamhet. Det vi ser på lite sikt, som jag nämnde och som står i propositionen, är att vi måste se över hur man ska se på tillsynsverksamheten inom det här området. Vi kommer att återkomma i den frågan.

Ordföranden: Härmed ber jag att få tacka alla våra inbjudna gäster för att de kunde komma så mangrant och bidra till utskottets arbete med den här frågan.